

Artistic Freedom Initiative and Otvorená kultúra! zverejňujú správu o Slovensku, „Včasné varovanie: Politizácia slovenského umenia a kultúry“

Nová správa odhaľuje snahy vlády Roberta Fica o ovládnutie umeleckých a kultúrnych inštitúcií

New York, New York – 9. apríla 2024 – Na Slovensku sa rýchlo šíri neliberalizmus a k jeho obetiam najnovšie pribudli aj umelecké a kultúrne inštitúcie. Správa, ktorú dnes zverejnila organizácia Artistic Freedom Initiative (AFI) a platforma Otvorená kultúra!, dokumentuje 16-mesačné úsilie vládnej koalície o ovládnutie kľúčových národných kultúrnych inštitúcií prostredníctvom systematických čistiek medzi odbornými zamestnancami, ktorých nahradili politicky lojálni nominanti. Tento proces sprevádza rozkladanie mechanizmov zabezpečujúcich transparentnosť v inštitúciách a vyjadrenia o úmysle zablokovat podporu z verejných zdrojov a obmedziť príležitosti na umeleckú prezentáciu pre LGBTQ+ a iných marginalizovaných umelcov.

V správe *Včasné varovanie* podáva 19 slovenských umelcov, umelkýň a kultúrnych pracovníkov a pracovníčok – vrátane odvolaných riaditeľov Slovenského národného divadla a Inštitútu kultúrnej politiky – detailné svedectvá o alarmujúcej premene kultúrneho sektora pod súčasným vedením ministerstva kultúry. Podrobne opisujú kampaň ministerstva, ktorá sa snaží využiť umenie a kultúru ako politický nástroj vládnej koalície, vrátane výmeny vedenia v siedmych múzeách a kultúrnych centrách, zrušenia dvoch kultúrnych inštitúcií, likvidácie dôležitých mechanizmov financovania umenia a cenzúry zastúpenia LGBTQ+ a menšinových tém v umení a kultúre. Tieto kroky porušujú medzinárodné záväzky Slovenska v oblasti ochrany umeleckej slobody a práva na účasť na kultúrnom živote.

„Umelecká sloboda na Slovensku čelí útoku. V roku 2024 znášali najväčší nápor represívnych opatrení najmä slovenské kultúrne inštitúcie, no ich dôsledky sa dnes šíria už aj na jednotlivých umelcov, ktorí hovoria o narastajúcej cenzúre,“ uviedla Irene Pavesi, autorka správy a vedúca pracovníčka pre výskum a politiku v AFI.

Zistenia v správe poukazujú na rýchlu eskaláciu situácie a naliehavo vyzývajú na zavedenie ochranných opatrení na obranu umeleckej slobody. Demontáž ochranných mechanizmov a vylúčenie progresívnych a menšinových hlasov z verejného kultúrneho priestoru vytvárajú znepokojivý obraz smerovania slovenskej kultúrnej politiky. Vývoj na Slovensku pripomína kultúrnu politiku strany FIDESZ Viktora Orbána v Maďarsku a niekdajšej vlády PiS v Poľsku a signalizuje širší regionálny trend smerujúci k neliberalizmu.

„Šírenie neliberalizmu na Slovensku poukazuje na hlbšiu eróziu demokratických noriem v strednej Európe, čo môže narušiť súdržnosť EÚ a posilniť autoritárske tendencie v celom regióne,“ varuje Sanjay Sethi, výkonný spoluriaditeľ AFI.

Keďže umelecká sloboda je na Slovensku naďalej vystavená útokom, autori *Včasného varovania* apelujú na medzinárodné spoločenstvo, aby konalo. Správa prináša aj konkrétne odporúčania pre slovenskú vládu:

- obnoviť nezávislosť kultúrnych inštitúcií,
- zabezpečiť spravodlivé a transparentné financovanie a prijímanie zamestnancov,
- revidovať legislatívne zmeny tak, aby boli v súlade s demokratickými záväzkami Slovenska.

Správa bude prvýkrát verejne prezentovaná na Medzinárodnej konferencii Otvorenej Kultúry!, ktorá sa uskutoční v bratislavskej Starej tržnici v dňoch 29. - 30. máj.

Včasné varovanie sprevádza aj vydanie rovnomennej limitovanej trojdielnej audiosérie, ktorá obsahuje kľúčové zistenia správy a zaznievajú v nej autentické výpovede viacerých slovenských umelcov, umelkýň, kultúrnych pracovníkov a pracovníčok, ktorí pre túto správu poskytli rozhovory. Audioséria je dostupná na webovej stránke AFI a na Spotify for Podcasters.

O Artistic Freedom Initiative (AFI) :

Iniciatíva Artistic Freedom Initiative (AFI), vedená právnikmi so špecializáciou na imigráciu a ľudské práva, poskytuje pro bono právne zastupovanie a pomoc pri presídľovaní medzinárodným umelcom v ohrození. AFI, ktorá sa venuje ochrane práva na umeleckú slobodu, bola založená vychádzajúc z presvedčenia, že umelci majú jedinečný potenciál ovplyvniť spoločenské zmeny, ak dostanú priestor vyjadriť sa. V čase, keď sú umelci čoraz častejšie cenzurovaní, väznení, obmedzovaní v slobode pohybu, sú mučení či dokonca zabíjaní, je ochrana umeleckej slobody dôležitejšia než kedykoľvek predtým. S týmto cieľom AFI priamo pomáha umelcom, ktorí zažili prenasledovanie, cenzúru alebo iné obmedzovanie slobody prejavu a podporuje tých, ktorí preukázali odhodlanie presadzovať progresívne sociálne zmeny a základné ľudské práva. AFI od svojho vzniku v roku 2017 podporila viac ako 1670 prípadov umelcov, ktorých umelecká sloboda bola ohrozená. Viac informácií nájdete na stránke: www.artisticfreedominitiative.org

O Otvorená kultúra! (OK!) :

Otvorená kultúra! je nepolitická, zdola budovaná občianska iniciatíva kultúrnej komunity z celého Slovenska. Združuje zástupcov inštitúcií zriadených mestami, obcami a štátnou správou, ako aj nezriaďovaných organizácií a nezávislých kultúrnych pracovníkov. Jej dlhodobým cieľom je upozorňovať na širšie otázky kultúrnej politiky a prepájať jednotlivcov z rôznych oblastí kultúrneho sektora naprieč celým Slovenskom. Iniciatíva sa dôsledne stavia proti akýmkoľvek politickým zásahom do kultúry, ktoré sa dejú bez diskusie so zástupcami kultúrneho sektora a bez odborného zváženia. Platforma predstavuje sieť založenú na solidarite, vzájomnej podpore, zdieľaní informácií a praktických zručností. Členovia iniciatívy Otvorená kultúra! spoločne pracujú na vytváraní udržateľného a rozmanitého kultúrneho života vo všetkých regiónoch Slovenskej republiky. Viac informácií nájdete na: <https://platformaok.sk/>

Kontakt:

Artistic Freedom Initiative

Email: media@artisticfreedominitiative.org

Kontakty na zamestnancov a vybrané osobnosti dostupné na rozhovory a vyjadrenia na požiadanie:

- vo Švajčiarsku: **Irene Pavesi**, autorka správy a vedúca výskumu a politiky v AFI (angličtina, francúzština, taliančina)
Email: irene@artisticfreedominitiative.org
- vo Švajčiarsku: **Jennifer Laourou**, autorka správy a koordinátorka pre ľudské práva v AFI (angličtina, francúzština, španielčina)
Email: jennifer@artisticfreedominitiative.org
- vo Švajčiarsku: **Sanjay Sethi**, autor správy a výkonný spoluriaditeľ AFI (angličtina)
Email: sethi@artisticfreedominitiative.org
- na Slovensku: **Matej Drlička**, bývalý riaditeľ Slovenského národného divadla (angličtina, slovenčina)
- na Slovensku: **Marcel Čas**, bývalý riaditeľ Inštitútu kultúrnej politiky (IKP) (slovenčina, angličtina)
- na Slovensku: **Ilona Németh**, zástupkyňa platformy Otvorená kultúra! (slovenčina, angličtina)